

Методичні рекомендації щодо роботи за новим підручником «Українська мова та читання. Частина 2» автора О. В. Вашуленко¹

Оксана Вашуленко,
науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Упровадження нового змісту предмета «Літературне читання» зумовлює необхідність проаналізувати зміст і структуру підручника, надати методичні рекомендації щодо використання його в освітньому процесі.

Особливості структури і змісту підручника.

Зміст підручника моделює систему особистісно зорієнтованої розвивальної читацької і комунікативної діяльності третьокласників на уроках літературного читання спрямовану на забезпечення реалізації завдань змістових ліній Типової освітньої програми.

Підручник охоплює 11 розділів, у кожному з яких подано тексти певної тематики чи жанру: *«Розмаїттям кольоровим прикрашає осінь край»*, *«Книжка – найкращий винахід людства»*, *«Золоті зернята усної народної творчості»*, *«Чарівний світ казки»*, *«У міста і села прийшла зима весела»*, *«Легенди рідного краю»*, *«Читаю байку для науки»*, *«Квітує радісно весна»*, *«Поезія – це сила чарівна, що музикою серце надихає»*, *«Оповідання про дітей»*, *«Україна – це я, це ти, це ми!»*.

Цілісність змісту і структури підручника забезпечено його можливостями щодо реалізації завдань змістових ліній та взаємозв'язком між розділами. А саме, кожний розділ має певну структуру:

- назва розділу;
- настанова щодо опрацювання розділу, мета якої – зацікавити учнів, викликати бажання і потребу дізнатися якомога більше з певної теми;
- основні тексти – доступні і цікаві твори для читання, різноманітні за жанрами і персоналіями;
- додаткові тексти – звернення до читачів, відомості про авторів творів, цікава пізнавальна інформація, яка за своїм змістом близька до основного тексту;
- пояснювальні тексти – пояснення літературознавчих понять, значення нових, маловживаних слів;
- система запитань і завдань, спрямована на формування очікуваних результатів навчання здобувачів освіти;

¹ Вашуленко О. В. Українська мова та читання: підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2020. – 160 с.: іл.

Методичний коментар

Запитання і завдання в підручнику досить різні: репродуктивні, які передбачають відтворення чи застосування знань у знайомій ситуації (передати зміст епізоду чи прочитаного твору тощо); тренувальні, що передбачають вправного застосування знань, умінь і навичок у процесі опрацювання нового навчального матеріалу (назвати персонажів твору, дати їм характеристику, скласти план тощо); дослідницькі, коли учні, досліджуючи текст, виявляють нові ознаки засвоєного раніше поняття; виділяють головне; добирають матеріал на певну тему тощо; творчі, спрямовані на розвиток уяви, фантазії, образного мислення учнів.

Готуючись до уроку, важливо проаналізувати систему завдань до тексту, тобто поміркувати, які з них будуть виконуватися під керівництвом учителя, а які самостійно, які в парі або групі, які індивідуально тощо. Також педагог має передбачити труднощі, які можуть виникнути під час виконання завдань, орієнтовні відповіді дітей, відібрати завдання, які потребують спеціальної підготовки учнів.

– рубрики;

– ілюстративний матеріал, який допомагає учням краще зрозуміти авторський задум твору, зануритись в інший час, побут і традиції інших народів, про які читатимуть у творах, зрозуміти настрій і емоції персонажів твору тощо. У підручнику подано різноманітні ілюстрації. Це світлини, малюнки, репродукції картин. Підручник не містить зайвих ілюстрацій, тих, які не пов'язані з основним чи додатковим текстом.

Методичний коментар

Працюючи з ілюстраціями, потрібно навчати дітей звертати увагу на кожен деталь (предмети, колір), визначати внутрішній стан персонажів, організовувати обговорення: як письменник змалював картину життя за допомогою слів, як художник її уявив і зобразив за допомогою фарб тощо.

– умовні позначення.

Методичний коментар

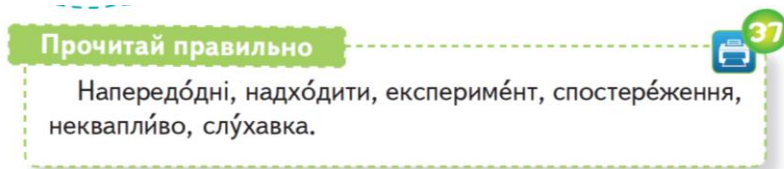
Засвоєння умовних позначень – необхідний етап у формуванні вміння працювати з підручником. Тому, педагогу доцільно розкрити зміст використаних у підручнику символів, а знання про них діти закріплюють поступово, у міру того, як ці символи з'являються на сторінках підручника.

У процесі роботи з новим підручником, слід неодноразово звертати їхню увагу учнів на відповідність умовного позначення змісту завдання.

Загальна характеристика рубрик підручника.

Підручник містить такі рубрики: «Прочитай правильно»; «А ти знаєш?»; «Література в колі мистецтв»; «Я – дослідник. Я – дослідниця»; «Наші проекти».

Рубрика «Прочитай правильно» передбачає попереднє вправлення учнів у читанні багатоскладових слів і тих, що важко вимовляються, уточнення розуміння значення окремих слів, висловів, які діти можуть зрозуміти неточно.

Методичний коментар

Зверніть увагу! Зважаючи на готовність учнів класу і складність тексту, вчитель може доповнювати перелік таких слів і записати їх на дошці з позначенням наголосу.

Доцільно запропонувати дітям такі види роботи зі словами цієї рубрики: самостійно прочитати слова, виділити в них багатоскладові; прочитати слово спочатку по складах, а потім повністю без складоподілу; прочитати слова спершу – в уповільненому, а потім – у розмовному, чи пришвидшеному темпі; подумати, що вони означають. Необхідно слідкувати, щоб промовляння таких слів було чітким, щоб діти дочитували до кінця кожне слово, не пропускали букв, правильно наголошували слова.

Рубрика «А ти знаєш?» містить додаткову пізнавальну інформацію, яка близька за темою до основного тексту.

Методичний коментар

Важливо передбачати певні види роботи з такими пізнавальними відомостями, що дасть змогу пов'язати їх із основним текстом.

Рубрика «Література в колі мистецтв» передбачає використання на уроці літературного читання міжпредметних зв'язків з освітньою галуззю

«Мистецтво». На таких уроках діти вчаться порівнювати близькі за темою твори різних видів мистецтв, розуміти специфіку кожного з них.

Комплексний вплив різних видів мистецтв на дитину підвищує її мотивацію до навчання, сприяє розвитку пізнавального інтересу, емоційної сфери, збагаченню естетичного досвіду, формуванню вмінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати твори мистецтва, виявляючи до них емоційно-ціннісне ставлення, спонукає до власної творчості, привчає вільно висловлювати свою думку.

У підручнику ми пропонуємо роботу з такими видами мистецтв, як музика, живопис, скульптура, театр, хореографія.

Робота над завданнями цієї рубрики допоможе учням зробити висновок, що кожен вид мистецтва має свої, лише йому властиві способи відображення життя, а за допомогою художнього слова змальовуються і зорові, і слухові деталі, усе те, що можна побачити, відчути, уявити. Письменник добирає певні художні засоби, завдяки яким досягає глибокої виразності й правдивості зображення.

● Література в колі мистецтв

- Розглянь світліни, на яких зображено вальс сніжинок із балету «Лускунчик».

- Який танець виконували сніжинки — ніжний, загадковий чи урочистий, енергійний? Чому ти так вважаєш?
- опиши рухи танцівниць-балерин.

Рубрика «**Я – дослідник. Я – дослідниця**» передбачає залучення учнів до проведення невеликих досліджень на уроках літературного читання та в позаурочний час.

Завдання цієї рубрики — цікаві й незвичайні. Вони спрямовують дітей на проведення невеликих досліджень, пошук потрібної інформації в різних джерелах (бібліотека, Інтернет, телебачення, дитячі газети, журнали, книжки, довідкові видання), аналіз цієї інформації.

Серед завдань цієї рубрики є такі, що передбачають використання на уроці міжпредметних зв'язків зі змістом предметів «Математика», «Українська мова», «Я досліджую світ». Наприклад.

 Чи знаєте ви, де у вашому населеному пункті можна здати макулатуру?

Я — дослідник

100 кг макулатури можуть зберегти одне дерево. Макулатура — це використаний папір. У пунктах переробки макулатуру подрібнюють, обробляють, спресовують, створюючи у такий спосіб новий папір.

Спробуйте збирати макулатуру протягом місяця і полічіть, скільки дерев ви врятуєте за рік.

Я — дослідниця

Я — дослідник

Які з первоцвітів рідкісні? Визнач, чому вони зникають. Підготуй пропозиції, які сприятимуть збереженню ранньоквітучих рослин і запобігатимуть їхньому зникненню.

Я — дослідниця

Я — дослідник

Придивіться: особливої краси і кольорової виразності надає весні квітування. Об'єднайтеся у групи. Оберіть одне із запропонованих завдань для своєї групи.

- Дізнайтеся, чому перші квіти весни називають **первоцвітами**.
- Дослідіть, яких кольорів бувають весняні квіти.

Я — дослідниця

Методичний коментар

Після виконання таких завдань варто запропонувати дітям обговорити разом із однокласниками процес їх виконання і результат. Поділитися враженнями.

Виконання таких завдань сприяє розвитку дослідницької активності молодших школярів, сприяє творчій самореалізації дитини, розвитку її інтелекту та критичного мислення, формуванню й удосконаленню вмінь проводити дослідження, орієнтуватися в інформаційному просторі, самостійно здобувати й застосовувати знання.

Рубрика «**Наші проєкти**» передбачає залучення учнів до проєктної роботи, яка створює умови для творчої самореалізації, підвищує мотивацію до навчання, сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, критичного мислення.

Проєктна діяльність — нині одна з найперспективніших складових освітнього процесу. Застосування проєктної технології на уроках літературного читання дозволяє формувати в учнів низку ключових компетентностей,

насамперед – «уміння вчитись». Діти вчаться організувати свою роботу, набувають навичок самоконтролю, самооцінки. Співпраця учасників проєкту між собою та з учителем сприяє формуванню соціальної компетентності. Учні навчаються спільно визначати проблему і мету діяльності, ефективно співпрацювати, бути ініціативними і відповідальними за прийняття рішень, обґрунтовано долати суперечки тощо.

Проектна технологія дає можливість широко використовувати комп'ютер та Інтернет для пошуку, обробки інформації та роботи з нею, для презентації матеріалів проєкту і, таким чином, формувати компетентності з інформаційних і комунікативних технологій.

У процесі проєктної діяльності учні вчаться конструктивно спілкуватися, співпрацювати, взаємодіяти, надавати взаємодопомогу, долати суперечки; використовувати різні організаційні форми роботи; використовувати різноманітні засоби дизайну (плакатів, стіновок, буклетів, колажів тощо); добирати різноманітні наочні матеріали: світлини, малюнки тощо; використовувати сучасну оргтехніку та обладнання (Dividi, камера, комп'ютер тощо).

Наші проєкти

- Створіть комікс за сюжетом байки Леоніда Глібова «Кник-стрибунець».
- Подумай, про які події із твого життя можна скласти байку. Спробуй написати свою байку.
- Дізнайтеся, хто з українських письменників (письменниць) створював байки.
- Підготуйте твір-міркування «Чим цікава байка».

Методичний коментар

Зверніть увагу, що залежно від кількості учасників, проєкти можуть бути індивідуальними, груповими (2–6 осіб), колективними; залежно від часу, витраченого на реалізацію, проєкти можуть бути короткотривалими (1–3 уроки), середньої тривалості (до місяця), довготривалими (кілька місяців).

Доцільно передбачати участь усіх дітей у виконанні проєкту, пропонуючи індивідуальні, парні, групові і колективні завдання. З цією метою слід пропонувати кожній дитині, кожній групі доступне цікаве завдання. Важливо, щоб усі учасники проєкту чітко знали скільки часу вони мають для його виконання.

Робота над проєктом передбачає такі основні етапи: а) підготовка; б) планування; в) основна робота за проєктом; г) підбиття підсумків.

Розкриємо методику реалізації змістових ліній освітньої програми в підручнику.

З метою реалізації завдань змістової лінії «**Пізнаємо простір дитячого читання**» у підручнику подано навчальний матеріал різноманітний за жанрами, персоналіями і джерелами здобуття інформації.

У 3 класі простір дитячого читання розширюється за жанрами і персоналіями. Діти продовжують читати вже відомі їм жанри і знайомляться з новими: казка героїко-фантастична, легенда, байка (віршована і прозова), п'єсказка; науково-художня, довідкова, література з різних джерел, тексти із ЗМІ.

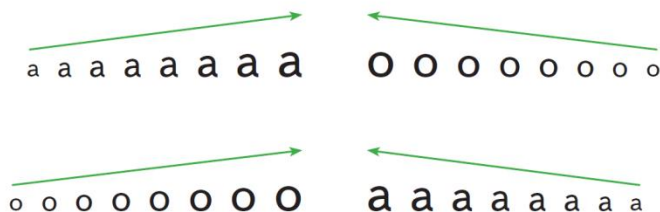
Підручник містить матеріал для ознайомлення молодших школярів із життям і творчістю українських письменників. З метою формування готовності до вивчення зарубіжної літератури в освітньому закладі II ступеня ми пропонуємо учням познайомитися із персоналіями зарубіжних авторів та прочитати їхні твори.

Розглянемо, як підручник забезпечує реалізацію завдань змістової лінії «**Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного**».

Для формування і розвитку якісних характеристик навички читання *вголос і мовчки* розроблено різні за змістом і формою вправи і завдання для розвитку уваги, пам'яті, темпу, фонематичного слуху, зорового сприймання, оперативного поля читання, умінь регулювати дихання. Однак, через значне скорочення обсягу підручника ми не змогли подати такі завдання на його сторінках. Тому до підручника розроблено дидактичні картки, які можна безкоштовно завантажити за посиланням www.osvita-dim.com.ua. Рекомендації щодо доцільності використання картки та її порядковий номер у списку зазначено на сторінках підручника у вигляді умовної позначки

Наприклад.

-
- Прочитай букви за стрілкою, поступово підвищуючи голос: беззвучно, тихо, голосніше, голосно. Чим більша буква, тим голосніше потрібно вимовляти звук.

- Упізнай кожну літеру і прочитай слова.

/трак/

коорока

~~лелека~~

зозуля

журавель

~~жириндя~~

- Закрий картку. Пригадай прочитані слова. Назви тільки тих птахів, які залишаються зимувати в рідному краї.

- Упізнай кожну літеру і прочитай речення.

П И С Т О П А Л З И М І Р О Д О Т А В І Л Ц И Н Д Я

П И С Т О П А Л Ж О Р Т Ц Ю С И Ч А З И М І В І Л Ц И Й Б Р А Т

- Прочитай прислів'я.

Щаслива людина та, яка дарує щастя іншим. Хто людям добра бажає, той і собі має.

Обсяг і частотність виконання тих чи інших завдань педагог визначає самостійно, урахувавши рівень розвитку мовленнєвих і читацьких умінь учнів класу.

Для розвитку швидкості читання в підручнику запропоновано завдання, які передбачають змагання учнів у швидкому знаходженні в тексті певного слова, вислову чи речення. Наприклад: «Перевірте, чи уважні ви читачі. Скільки разів у тексті вжито слово парасолька?» с. 14; «Перевірте, чи уважні ви читачі. Скільки разів у тексті вжито слова жолуді і сойка?» с. 16 та інші.

Методичний коментар

Однією з вимог навчання читати є вироблення в учнів умінь вдумливо читати і розуміти прочитане. А для цього діти мають оволодіти обома видами читання – вголос і мовчки. Завдання вчителя організувати роботу на уроці так, щоб в учнів формувалося голосне читання, без якого не можна сформувати його виразність і правильність, і водночас потрібно пам'ятати, що основним видом читання в майбутньому має стати мовчазне читання. Тому доцільно на кожному уроці поєднувати ці види читання в різних формах: пошепки, напівголосне, голосне тощо. А також пропонувати учням завдання з таким формулюванням: «Прочитай оповідання (вірш, казку тощо) мовчки».

З метою формування умінь застосовувати інтонаційні мовленнєві засоби виразності (тон, сила голосу, логічний наголос, темп мовлення) у підручнику подано завдання, які вчать визначати настрій твору, уявляти описані картини, розуміти підтекст, обирати засоби інтонаційної виразності: тон, темп читання, силу, тембр голосу, логічні наголоси, паузи, міміку, жести. Наприклад: «Підготуйся і прочитай вірш виразно. Поміркуй, які рядки вірша потрібно прочитати тихо і повільно, а які — голосніше і стурбовано. Чому?» с. 8; «Вивчи вірш напам'ять. Виразно прочитай його своїм близьким. Запитай, що вони побажали б тобі для кращого прочитання твору. Урахуй їхні побажання» с. 8; «Навчися виразно читати вірш, наголошуючи виділені слова» с. 12; «Підготуйся до виразного читання вірша. Поміркуй, з якою інтонацією та в якому темпі потрібно читати вірш. Читаючи, звертай увагу на межі речень і розділові знаки» с. 17; «Поміркуйте! З якою інтонацією слід читати, щоб передати голосом почуття та емоції персонажів твору? Які слова вказують на це? Розподіліть ролі і розіграйте сценку перед класом» с. 76; «Підготуйся і прочитай вірш виразно. Силою голосу, зміною темпу читання передай наростання гніву Морозенка, викликаного непокірністю дуба» с. 77; «Підготуйся до читання вірша вголос. Пам'ятай, що між реченнями треба робити довшу паузу, а в середині речення — коротку» с. 88 та інші.

У підручнику пропонуються завдання, які спонукають учнів пояснювати значення незнайомих слів, висловів спираючись на контекст чи за допомогою тлумачного словника. Наприклад: «Поясни, як ти зрозумів (зрозуміла) такі вислови: «день народжується»; «туман розсіюється»; «початок вересня дивує»; «вступає осінь у свої володіння» с. 5; «Як ти зрозумів (зрозуміла) вислів «набрала жолудів так, що навіть дзьоба не може стулити?» с. 16; «Які слова тобі трапилися вперше? Дізнайся їхнє значення» с. 73; «Чи є в тексті слова, значення яких вам незрозуміле? Дізнайтеся їхнє значення. Розкажіть, як ви це робитимете» с. 86 та інші.

Окрім того, у підручнику для 3 класу урізноманітнено завдання, які передбачають застосування різних видів читання. А саме: читання з метою пошуку в тексті конкретних відомостей, фактів, понять, пояснення їх змісту (суті); знаходження важливих думок, які висловив автор; характеристики зовнішності персонажа, опису його стану, ставлення автора до описаного; пошук епізоду тексту до малюнка тощо. Наприклад: «Прочитай, як співає-промовляє дрізд, вівсянка, дятел, горлиця. Відшукай слова, які вказують на те, як читати цю частину твору. Прочитай її, передай настрій, викликаний приходом весни» с. 106; «Знайдіть і прочитайте прикметники, які вжито для опису степу, моря, пташок, зими» с. 118; «Знайди і прочитай речення, у яких вжито вислови «убрід перейдеш», «затамували дух». Поясни, що вони

означають» с. 131; «Знайди і прочитай у тексті оповідання уривок, якому відповідає малюнок на с. 135. Які почуття переживає кожен із персонажів у цій ситуації?» с. 136; «Чим брати схожі? Чим різняться? Знайди і прочитай опис зовнішності братів» с. 141; «Знайди і прочитай речення, у яких сказано, де розташована Петриківка.» с. 152.

Реалізація завдань змістової лінії **«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»** передбачає формування в третьокласників умінь:

- сприймати і розуміти усну інформацію;
- аналізувати та інтерпретувати почуте;
- висловлювати оцінювальні судження;
- розвиток діалогічного мовлення.

З метою навчання третьокласників уважно слухати і розуміти почуте у підручнику є спеціальні завдання. Їх можна розпізнати за умовною позначкою – рисунок навушників – «Вчуся слухати і розуміти текст», методичним орієнтиром для вчителя щодо організації сприймання на слух різних текстів («Послухайте казку Василя Сухомлинського «Що найтяжче журавлям», «Послухайте уривок з української народної казки «Котигорошко», «Послухай оповідання Віктора Приходька «Жадібна синичка» та ін.) та поданим до цього завдання QR-кодом, які містять аудіозаписи творів для сприйняття на слух.

  Послухайте казку Ірини Прокопéнко «Як Жолудь дубом став».

- Який шлях пройшов Жолудь, щоб стати молодим дубком?
- Хто допоміг Жолудю розпочати мандрівку?
- З ким Жолудь продовжив свою подорож?
- Чому зустріч із Мишею зупинила мандрівку Жолудя?

Методичний коментар

Нагадаємо, що для зосередження уваги учнів під час аудіювання текстів слід мотивувати процес слухання. Мотивація (настанова) вчителя має велике значення в роботі над розвитком у молодших школярів умінь слухати-розуміти усне мовлення. Тобто слухання повинно відбуватися не заради самого процесу, а з конкретною метою. Отже, аудіюванню передуює усвідомлення й прийняття потреби в слуханні тексту. Тому радимо вчителю сформулювати комунікативне завдання, яке виражатиме мету аудіювання. Завдання має бути конкретним і лаконічним, щоб діти могли утримати його формулювання в оперативній пам'яті, передбачати участь учня у його виконанні.

Особливу увагу слід звертати на темп читання тексту. Прийнято вважати, що читати текст потрібно у звичайному темпі, дотримуючись пауз, логічних наголосів.

Для формування умінь аналізувати й інтерпретувати сприйняту на слух інформацію у підручнику подано художні тексти, музичні твори, медіатексти.

З метою формування умінь аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію пропонуємо використовувати завдання, які передбачають відповіді на запитання за змістом прослуханого тексту, відтворення основного змісту почутого, вибір потрібної інформації з почутого тощо. Такі завдання подано в підручнику біля текстів для слухання.

Методичний коментар

Кількість таких завдань у підручниках невелика. Радимо їх розширити, пропонуючи такі види завдань: формулювання запитань до прослуханого тексту; визначення персонажів твору; визначення послідовності подій; виокремлення цікавої для себе інформації та її обговорення; визначення теми твору, виявлення емоційного сприймання, почуттів тощо.

Для формування умінь висловлювати оцінювальні судження сприятимуть завдання, які передбачають висловлення власного ставлення до змісту прослуханого. Наведемо типові формулювання завдань для третьокласників: «Які почуття викликав у вас опис осінньої природи?»; «Чи відчув ти печальну музику осінньої поезії?»; «Які почуття охоплювали тебе під час слухання оповідання?»; «Що тебе здивувало? Вразило?»; «Чи схвалюєш ти вчинок головного героя? Чому?»; «Хто з героїв твору тобі сподобався? Чому?»; «Як ти думаєш, з якою метою автор розповів цю історію?»; «Що для тебе було новим, несподіваним у цій розповіді?»; «Якими думками щодо прочитаного хочеш поділитися?» тощо.

Також у підручнику передбачено різні форми усної взаємодії: колективна, у групі, у парі. У процесі такої взаємодії відбувається обговорення змісту почутого/прочитаного тексту, участь у бесіді, обмін враженнями про прослуханий/прочитаний текст, розігрування сценок за фрагментом тексту, діалогів дійових осіб, читання розмови персонажів у ролях, виконання проєктів, виготовлення стіннівок та інші види усної взаємодії, що сприяє практичному оволодінню діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Наприклад: «Обговоріть! Яке значення, на вашу думку, у житті людини мають книжки?» с. 23; «Обговоріть! З якою метою народ склав цю казку?» с. 43; «Підготуйте інсценування за змістом казки. Скільки буде учасників? Намагайтеся голосом та рухами передати характер казкового

героя» с. 51»; «Обговоріть! Чи могли б події розвиватися по-іншому? Як саме?» с. 100; «Підготуйтеся прочитати вірш в особах. Обговоріть, з яким почуттям і силою голосу слід читати слова зими? А весни?» с.104 тощо.

У процесі комунікації другокласники отримують можливість поділитися не лише з учителем, а й з іншими учнями класу своїми думками, враженнями й почуттями щодо змісту художнього твору, привабливості його художніх образів (героїв), актуальності теми, основної думки твору, висловити власну позицію, разом створити оригінальний художньо-мовленнєвий продукт.

Належну увагу слід приділяти розвитку у третьокласників монологічного мовлення. З цією метою в підручнику подано завдання, які передбачають складання усних зв'язних висловлень за змістом тексту, ілюстраціями, спонукають учнів розповідати про власні спостереження, враження, події з власного життя, прочитані книжки, журнали, переглянуті мультфільми, телепередачі.

Відповідно до програми, у методичному апараті підручника передбачено систему завдань для формування очікуваних результатів навчання, передбачених змістовою лінією **«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»**.

Методичний коментар

Ключовими словами у назві цієї змістової лінії є – **досліджуємо і взаємодіємо**. Це спонукає вчителя ретельно проаналізувати вимоги освітньої програми з літературного читання і відповідно до цього переосмислити види роботи з текстами. Доцільно застосовувати цікаві й ефективні форми навчання, способи багаторазового перечитування текстів, спонукати учнів до самостійних спостережень, аналізу, узагальнення, тощо.

Що передбачає така робота? Це цілісне сприймання і практичне розрізнення учнями текстів різних видів (художні, науково-художні), аналіз змісту і структури тексту з використанням літературознавчих понять (практично), дослідження засобів художньої виразності та жанрових особливостей, висловлення рефлексивних суджень у зв'язку з прочитаним, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів та використання її для збагачення особистого читацького досвіду.

Методичний коментар

Організуюючи дослідження твору, педагог має пам'ятати, що кожний мистецький твір самобутній, неповторний, тому аналіз має бути оригінальним. Кожний твір потребує своєрідного дослідження. Ніщо так не шкодить дослідженню твору як схематичність і поверховість. Тому варто

добирати методи дослідження, які максимально відповідають специфіці кожного літературного твору.

Реалізація змістової лінії «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією» передбачає розуміння учнями поняття медіа, розрізнення видів медіа за джерелами і способами одержання інформації, аналіз, інтерпретацію, критичне оцінювання інформації в медіатекстах, створення простих медіапродуктів.

У методичному апараті підручника передбачено завдання, які формуватимуть у третьокласників практичні уміння досліджувати різні медіапродукти, колективно обговорювати їх зміст і форму, розповідати, про що в них ідеться, визначати кому і для чого призначений медіапродукт, здійснювати пошук необхідної медіаінформації та відсторонення від непотрібної, пояснювати зміст інформації в медіапродуктах, висловлювати свої думки з приводу прослуханих чи переглянутих медіапродуктів (мультфільмів, відеосюжетів, коміксів, дитячих журналів тощо), створювати прості медіапродукти (листівки, стінівки, колажі тощо).

Особливий ефект синтезу мистецтв на уроках літературного читання має перегляд різних версій екранізацій до творів, які діти читають та їх порівняльний аналіз.

  Подивіться мультфільм за мотивами української народної казки «Круглячок».

- Порівняйте прочитану казку з мультфільмом. Що в них спільне? Чим вони різняться?
- Чи такими ви уявляли собі відьму-змію і Круглячка — лісового чарівничка?

Виконуючи запропоновані у підручнику **практичні завдання** третьокласники набуватимуть знань **без заучування інформації**. Провідні форми роботи на уроках — ігри, практичні завдання, перегляди відео- та прослуховування аудіоматеріалу, обговорення їх змісту тощо. «Осучаснення» уроку робить його цікавим для дітей, не викликає стресового навантаження, замість негативних емоцій дає позитивні. Сформовані навички роботи з інформацією та її джерелами (шукати, осмислювати, опрацьовувати, аргументувати, адаптувати, формувати, здобувати та використовувати інформацію з різних джерел; користуватися різноманітною довідковою літературою) допоможуть учням/ученицям і під час засвоєння знань з інших навчальних предметів.

Реалізація завдань змістової лінії **«Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти»** передбачає: розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проектах; складання есе, казок, віршів, закличок, загадок, оповідань та ін.).

Таких завдань у змісті підручника чимало. Зокрема, працюючи за підручником, учні виконуватимуть низку завдань на розвиток репродуктивної і творчої уяви, фантазії, ілюструватимуть художні образи малюнками, придумуватимуть словесні картини, складатимуть варіанти кінцівок до прочитаних казок, оповідань, матимуть можливість спробувати себе в ролі актора, режисера, декоратора під час підготовки і розігрування сценок і вистав та ін. Наприклад: *«Спробуй самостійно проілюструвати вірш» с. 4; «Скільки картин ти зміг би (змогла б) намалювати до цього оповідання? Які кольори у них переважали б?» с. 5; «Склади розповідь про подорож павучка, у якій ти розкажеш, що він бачив, що відчував, коли летів на своїй павутинці, чи цікаво було йому подорожувати» с. 10; «Склади свою лічилку» с. 34; «Уяви, що ти потрапив (потрапила) у казку «Котигорошко» і потоваришував (потоваришувала) з ним. Яке б ім'я ти собі обрав (обрала)? Доповни казку частиною, у якій ти — один (одна) з героїв» с. 40; «Пофантазуй! Якими новими епізодами ти доповнив би (доповнила б) казку?» с. 56; «Підготуйтеся і розіграйте виставу для учнів початкових класів за п'єсою-казкою Лесі Мовчун «Горіхові принцеси». Розподіліть ролі. Продумайте, якими будуть костюми, декорації, якими рухами будете супроводжувати слова персонажів» с.67 та ін.*

Спонукатиме до творчості дітей сприймання різних видів мистецтв. У підручнику з цією метою вміщено репродукції картин художників, записи музичних творів. Це дасть можливість учителю вчити дітей порівнювати близькі за темою твори різних видів мистецтва, розуміти специфіку кожного з них, творчо їх переосмислювати, висловлювати власну думку. Такий підхід сприяє естетичному вихованню учнів, виробленню в них чуття прекрасного, духовному збагаченню особистості, глибшому, емоційнішому розкриттю художнього образу дітьми, формуванню цілісного уявлення про світову культуру.

Щоб доповнити зміст підручника, повніше реалізувати завдання освітньої програми з літературного читання, створено робочий зошит, у якому подано систему завдань і запитань для вдосконалення читацьких умінь третьокласників самостійно працювати з творами різних жанрів, умінь створювати медіапродукт, формування навичок самоконтролю та самооцінювання.

У типовому навчальному плані на мовно-літературну галузь відведено 7 навчальних годин. Радимо розподіляти їх порівну на кожних предмет, тобто по 3,5 години на вивчення предмета українська мова і читання. Під час складання розкладу, упродовж тижня планувати три уроки читання. Сьомий урок один раз на два тижні присвячувати роботі з дитячою книжкою.

Література

1. Типова освітня програма для учнів 3-4 класів [Електронний ресурс]

— Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>